

GÀY GIỐNG HỒNG

Gày giống mới bằng hạt

Những nhà trồng hồng khi đã thiết lập được một (hay nhiều) khu vườn trồng hồng rộng rãi, thoáng đẹp, thường giành thời gian thích đáng (cả tiền bạc nữa) để thu nhập các loài giống hồng đa dạng về chủng loài và phong phú về màu sắc về trồng tại vườn nhà, làm tăng thêm vẻ đẹp cho vườn hồng.

Để tạo nên một giống hồng mới đòi hỏi có kỹ năng về di truyền học và kỹ xảo trong việc tiến hành các bước thụ phấn cho cây hồng mẹ. Để lai tạo, nhà trồng hồng thường chọn những cây hồng khoẻ mạnh, phát triển đều đặn trong năm. Năm 2006, để có một cây hồng hoa màu xanh, “sau hàng loạt nghiên cứu và thử nghiệm của một công ty Nhật Bản tên là Suntory, các nhà di truyền học Nhật đã cấy vào hoa một loại gien của hoa pensée (hoa tư tưởng). Gien này đã tạo ra một tế bào có màu xanh tên là Delphinide. Chỉ rắc rối ở chỗ: màu xanh đó không vĩnh cửu mà khi úa đi theo thời gian, nó lại ngả sang màu tím. Cần phải mất vài năm nữa, các nhà nghiên cứu của Suntory mới tìm ra một công thức nào đó để giữ cho màu xanh mới của hoa hồng vững bền”.¹ Như thế là miêu tả trên lý thuyết lai tạo màu theo ý thích, còn thực tiễn phải qua một tiến trình khoa học công phu trong điều kiện lý tưởng thì mới mong đạt được kết quả. Điều chắc chắn rằng những cây hồng do các nhà di truyền tạo được đảm bảo rằng là một cây hồng hoàn toàn mới lạ, chưa ở đâu có thì mới có giá trị sáng tạo, phát minh. Đây mới thật là những cây hồng chưa có chủ quyền.

---

¹ Theo báo xuân Đinh Hợi 2007 **Thế giới & Việt Nam**, cơ quan trực thuộc Bộ ngoại giao. Số 13+14+15, ngày 5/02/2007.

Không đâu xa lạ mà tạo nên những cây hồng mới ngay trong khu vườn của nhà trồng hồng, có thể phối hợp giữa các nhà làm vườn với nhau như là sự liên kết giữa các công ty nuôi trồng hồng trong khu vực. Có thể tiến hành lai tạo một cách khoa học với một hay hai, ba cây hồng nào đó trong vườn, nhưng cũng có thể lai tạo ra một cây hồng mới trong ống nghiệm.

-Thụ phấn: Quan sát một hay nhiều hoa hồng, chúng đều có 2 bộ phận sinh dục (lưỡng tính): bộ phận sinh dục đực và bộ phận sinh dục cái. Để thụ được phấn, bằng cách lấy phấn từ bộ phận sinh dục đực của cây hồng này đặt vào bộ phận sinh dục cái của cây hồng khác. Sau khi thụ phấn thành công, hy vọng sẽ cho ra đời một cây hồng mới chưa có chủ quyền. Kết quả là qua thụ phấn sẽ cho ra một cây hồng con của hai giống hồng kết hợp lại. Ví dụ để cho ra đời cây hồng Tiffany (năm 1954), thuộc loài Hybride de Thé, nhà di truyền học tiến hành thụ phấn giữa hai cây hồng Charlotte Armstrong với cây hồng Girona để tạo nên một cây hồng mới có hoa lớn, đầy đặn từ 25-30 cánh hoa hình khuôn rất đẹp, giữa hoa nhô lên như một cái trụ màu hồng hết sức thâm trầm và kín đáo. Toàn thể chiếc hoa sáng láng, hoa rất thơm, lá màu ve sẫm. Cây có sức khỏe, toàn thân cao 0,9 mét. Hoặc phức tạp hơn khi cho ra đời cây hồng Cléopatra (năm 1955), nhà lai tạo đã phải tiến hành hai lần thụ phấn (Walter Bentley với Condesa de Sastago) với Spek's Yellow. Hoa có sắc đỏ thắm, đỏ tía, hình dáng lý tưởng, mặt trái thâm già, kích thước trung bình, có 45 cánh hoa, Mùi thơm quyến rũ. Lá màu ve sẫm và bóng láng. Cây hồng đẹp toàn diện nhưng thể lực trung bình. Cao 0,55 mét.

Quá trình thụ phấn tiến hành trong mùa hoa hồng nở rộ, thời gian cho một chu kỳ chấm dứt trước khi những bộ phận dinh dục ngưng hoạt động. Nếu một cây hoa hồng làm chức năng cha hoặc

mẹ thì tính di truyền xuất hiện ở thế hệ con chẳng có gì là khác trong khả năng của chúng truyền các đặc tính lại cho con. Để tạo nên một cây hồng mới lạ, những nhà trồng hồng thường thực hiện việc thụ phấn bằng vài lần khác nhau cho cả giống đực và giống cái. Nếu thụ phấn thành công, sẽ có một cây hồng hoàn toàn mới như trường hợp cây Cléopatra nêu trên.

Khi mùa hoa hồng nở, nhà trồng hồng chọn những cây được chăm sóc tốt mà họ ưa thích để thụ phấn, sau đó lựa cái hoa đẹp nhất trên cây hồng đó. Hoa bắt đầu nở ra được hơn một nửa, cẩn thận tách những cánh hoa ra, mỗi trung tâm cái hoa có chứa đựng bộ phận sinh dục cái và bộ phận sinh dục đực. Nếu chọn bộ phận sinh dục cái ở cây hoa hồng đặc biệt chọn làm chức năng giống cái thì những cái túi phấn đực chung quanh phải được tách bỏ, cả bộ phận sinh dục đực nữa trước khi cơ hội chín muồi để cho những túi phấn đó tự thụ phấn, nếu muốn tránh bớt tính di truyền cùng loài giống. Bởi chung quanh bộ phận sinh dục cái là những bào tử sinh dục đực. Thao tác tách bóc thật nhẹ nhàng bằng một con dao bén, không làm ảnh hưởng đến bầu nhụy cái.

Chọn và tách bầu nhị đực từ cây hồng đặc biệt dùng là cha để một nơi khô ráo, ghi chép cẩn thận các thông số về cây hồng cha (cũng như cây mẹ), ngày thụ phấn...sau đấy bột phấn đực chín và rơi ra như thật mịn. Khi bầu nhụy cái chín tới - đã chắc chắn rằng bầu nhụy cái đã chín ? - đặt phấn sinh dục đực đến sát bầu nhụy cái, dùng cái cọ đưa phấn sinh dục đực vào vòi nhụy cái đang mở ra như cái loa một lượng phấn cần đủ để có thể thụ phấn được ngay mà không phải thực hiện trở lại một lần nữa. Thao tác này đòi hỏi có kỹ xảo chính xác cao mới thành công được. Sau khi tra phấn đực vào vòi cái, nên phủ quanh bằng một bao plastics cốt để không bị hư hại bởi có thể phấn đực bị gió mang đi nơi

khác hoặc các loài ong, bướm có thể đậu vào làm hỏng một quá trình quan trọng.

Những bụi phấn đực khi được tiếp xúc với vòi nhụy cái, tại đây có những sợi lông nhỏ phủ lên phấn đực. Một cách hết sức bí mật, vòi nhụy cái không chỉ làm cho nhị đực dính sát vào mà còn giải quyết, làm phân tán những hạt phấn đực li ti. Từ đó, phấn đực được chuyển xuống ống vòi nhụy cái phân tán thành những hạt nhỏ vào bầu chứa trứng của bào tử cái. Tại đây, một tế bào đực được tách ra kết hợp với tế bào cái tạo nên cái trứng. Sự thụ phấn đã hoàn thành. Bây giờ nó sẽ thích hợp với tự nhiên, bầu nhụy (còn gọi là trái hồng) sẽ lớn dần lên, già đi và chín trong khoảng 10 tuần lễ nữa.

Sau khi sự thụ phấn hoàn toàn đạt kết quả, nhà trồng hồng nên dán nhãn, ghi các thông số tham gia vào quá trình thụ phấn trên cây hoa hồng mẹ để ghi nhớ sự thay đổi loài, giống mà sự thay đổi đó chức năng của cây cho phấn đực đóng một nhiệm vụ quan trọng.

Nếu như sự thụ phấn không thành công, nhà trồng hồng đừng vội thất vọng hay bực mình vì sự thất bại, bởi đã dự đoán trước được rằng tỉ lệ phần trăm của sự thụ phấn thành công là rất thấp. Nếu thất bại, quả của cây hồng cái sẽ khô đi, nhà làm vườn hãy cắt bỏ bầu khô đó ra khỏi thân, cành hồng. Nếu sự thụ phấn thành công được thì bầu nhụy sẽ xanh tươi, chừng vài tuần sau, chúng phát triển to ra. Những quả hồng tràn đầy sinh lực vươn lên cao, trông giống như những quả anh túc thu nhỏ lại đón ánh nắng mặt trời. Chừng hai tháng rưỡi, chúng chín ngả sang màu vàng cam rực lửa, hoặc có màu nâu thâm trầm tùy theo từng giai đoạn phát

triển. Bảy giờ nhà trồng hồng thu hoạch hết quả khi quả ngã màu lần thứ nhất trước khi trái chín tới.

Cẩn thận tách vỏ tươi, dày như vỏ trái cafee bằng một con dao bén mang những hạt hồng trông nhỏ như hạt trái chanh có hạt nhỏ hơn, hình tép tỏi, vào nơi khô ráo. Một trái hồng có thể cho từ 1 đến 50 hạt. Cát hạt giống vào trong những cái bao bằng plastic, tránh sự nhiễm bệnh bằng cách để nơi râm mát có nhiệt độ 5°C trong vòng 6 tuần lễ (đối với vùng lạnh buốt, băng giá), sau đó mang hạt giống đi ươm vào luống, liếp hay vòng hồng hoặc tốt nhất là trong những bao nylon đặt nơi râm mát, có độ ẩm thích hợp. Đối với vùng ôn hoà có thể gieo hạt giống ngay xuống luống sau khi đã giữ được khô ráo. Hạt giống còn tươi sẽ phát triển nhanh hơn.

Một cái hoa nhỏ xinh sẽ nở ra từ cây hồng con sau khi cây mọc được từ 7 – 8 tuần. Đây là thành công đầu tiên của những nhà đam mê loài hoa có cánh hoa hình lưỡi liềm được mệnh danh là “Hoàng hậu các loài hoa”. Từ lúc gieo hạt giống xuống vòng, nhà trồng hồng thiết lập một bảng chỉ dẫn, ghi lại tất cả các thông số có liên quan đến cây hồng mới lai tạo được và chưa đặt một cái tên nếu việc gieo hạt giống đạt kết quả. Bảng ngược lại, nếu nó không phát triển thành cây con được, nghĩa là gieo hạt nhưng hạt không nảy mầm cũng vẫn phải ghi chép để theo dõi cho một quá trình thụ phấn lần sau, xử lý hạt, môi trường gieo hạt để điều chỉnh cho thích ứng với yêu cầu của hạt giống.

Từ một cây con, nhà trồng hồng đã có thể rút ra được kỹ năng trong việc lai tạo giống hồng mới. Hãy chăm sóc cây hồng con phát triển trên bộ rễ riêng của chúng, từ đó sẽ có những mầm non phát triển thêm, bình thường trên những thân cây vạm vỡ.

Cây hồng con từ hạt giống

Các nhà nuôi trồng hồng đừng có mong đợi rằng sẽ cho ra đời một loài hồng “như đúc” từ việc lai tạo giống, ngay cả khi lai tạo trên một cây được chính nó nuôi nấng, thì cây con lai tạo ra sẽ thực sự hoàn toàn không giống cây mẹ nó. Thế nhưng trừ khi nhà trồng hồng kết hợp một vài đặc tính của nhau (đực và cái) thì mới cho kết quả như mong muốn. Nghĩa là việc lai tạo ra loài giống hồng mới lạ phải được thực hiện từ giống A sang giống B mới có thể có giống vừa A vừa B được. Và đó là một giống tốt.

Trên liếp hay luống hồng đã làm đất đạt yêu cầu, dùng que thọc một cái lỗ sâu chừng 1 cm mà tại đó đảm bảo sẽ thoát được nước để tránh ngập úng. Giữ độ ẩm trung bình từ 12 - 15⁰ C , trong 4 tuần đầu không cần ánh sáng chan hoà trên luống, sang tháng thứ 2, 3 cho chúng tiếp cận với ánh sáng 14 giờ/ ngày (từ 6 giờ sáng đến 8 giờ tối), chẳng bao lâu, hạt giống sẽ nảy mầm trong khoảng 2 - 3 tháng sau những hạt hồng đó sẽ nhú lên từ đất và vươn thẳng ra bên ngoài sau vài ngày. Vài cái lá xuất hiện non mơn mớn dần chuyển dần từ màu xanh ve chai sang màu xanh sẫm. Bây giờ có thể chuyển cây hồng con vào trong chậu cỡ nhỏ (tùy sự lựa chọn của nhà trồng hồng). Chậu chứa một hỗn hợp gồm: đất (hoặc cát cũng được), phân N-P-K (tỉ lệ rất thấp (2%), phân chuồng đã hoai thật mịn, phân xanh (tỉ lệ thấp) và giữ nhiệt độ luôn ở 21⁰ C. Chậu đảm bảo thoát nước tốt, có thể trồng trong chậu bằng đất sét nung chín, hoặc bằng plastic, tốt hơn hết là chậu bằng gỗ. Để chậu hồng vào nơi có ánh sáng tốt, ít nhất cả một ngày (10 giờ), hay có thể mở bóng đèn 20 W tăng thêm nguồn ánh sáng cho đạt đến 12 giờ/ ngày. Nguồn năng lượng theo tia sáng chiếu xuống đất phải hoàn toàn tuyệt hảo, nhà trồng hồng phải tổ chức kiểm tra thường xuyên mức độ ánh sáng nơi đặt chậu hồng cho đến khi chúng đủ mạnh và phát triển được bình thường.

Khi cây hồng con nhú lên từ đất, giữ độ ẩm bằng tưới nước vừa đủ, không để một giọt nước nào ú đọng trên lá cây hồng đó; đồng thời tạo mọi điều kiện cho cây hồng được thoáng khí đều đặn trong ngày. Tốt nhất là chọn nơi gieo hạt giống có luồng gió thổi ngang một chiều thường xuyên với vận tốc không quá 3 m/s.

Sau khi cây hồng con tách đất vươn lên, những cái lá - có thể mới chỉ 3 lá chếc - đầu tiên được hình thành, nhà trồng hồng đưa cây con vào trồng trong một cái chậu với hỗn hợp đất trồng như đã nêu cần tiếp tục chăm sóc chúng trong điều kiện hợp lý hoặc có thể quan sát thấy chúng có thể hoà nhập được vào vườn hồng thì nên đưa chúng vào đó. Từ ba tuổi trở lên, cây hồng mới sẽ bắt đầu cho chiếc hoa đầu tiên nếu điều kiện nuôi trồng đạt yêu cầu của chúng và kế tiếp chúng sẽ khai hoa vào những lần sau nữa.

Ở ta rất ít nhà trồng hồng sử dụng hạt để gieo trồng, vừa khó, vừa ít thích hợp với điều kiện môi trường.

Lấy phần và thụ phấn thế nào cho đạt

Ở Việt Nam mùa xuân là tốt nhất. Ở Châu Âu hay Châu Mỹ vào đầu mùa hạ.

Đây là một quá trình công phu, đòi hỏi các thao tác tiếp cận phải thật sự nhẹ nhàng, khéo tay, và chính xác, điều mà nhà nông thường gọi là “có tay canh điền”. Tuy thế đã đam mê thì thế nào cũng đạt.

Sau đây là quá trình thao tác:

1. Cắt bỏ tràng hoa (của cây mẹ), để lộ ra ngoài bộ phận sinh dục đực và cái.

2. Nhẹ nhàng tách phần sinh dục đực bỏ ra ngoài trước khi chúng tự chín và bung phần ra để thụ phấn.

3. Giữ phần đực cắt ra từ hoa giống đã chọn vào trong một bao nylon, lọ thủy tinh, đậy nắp lại, ghi tên các thông số và để nơi khô ráo.

4. Tách đầu vòi nhụy một cách cẩn thận, nhẹ nhàng và chính xác tạo điều kiện thật tốt để nó sẵn sàng tiếp nhận phần đực.

5. Lấy phần đực được làm rây ra như bụi mịn đã bỏ trong hộp thủy tinh hay bao nylon, dùng bàn chải mềm, nhỏ (loại như bàn chải trang điểm mi mắt) chải phần đực khô lên trên vòi nhụy cái.

6. Bảo vệ phần đực khỏi bụi bám bằng cách bọc cả bầu nhụy lại bằng một bao nylon quanh bầu đã thụ phấn xong.

7. Nếu sự thụ phấn thành công, bầu tiếp tục phát triển to ra.

8. Đôi khi một số hạt giống hình thành ngoài bầu, có thể thu hoạch hạt 2 tháng rưỡi sau khi thụ phấn.

9. Cắt trái hồng với dao bén sau khi trái ngả màu sang vàng lửa, hoặc màu nâu.

10. Cẩn thận tách bầu, lấy hạt.

11. Hạt đem sắp đều đặn một lớp trên tấm vải có nhiều carbon (trấu cháy sém), có lót phân xanh, giữ nơi nhiệt độ 0°C trong vòng 6 tuần lễ.

12. Gieo những hạt hồng vào liếp, luống hoặc bao nylon có đất tơi, xốp để cho chúng chuẩn bị phân hoá nảy mầm.

Khi cây nảy mầm được 1 tuần tuổi, đánh giá lại cả quá trình. Đến 2 tháng tuổi có thể nhổ, bứng cây hồng đem trồng nơi khác như đã nói trên. Thiết lập một cái nhãn, ghi các thông số về cây hồng mới, tìm một cái tên phù hợp đặt cho chúng khi chúng cho chiếc hoa đầu tiên vào cuối mùa hè (ở các vùng có nhiệt độ thấp), hoặc cuối mùa xuân (ở vùng, miền Trung có nhiệt độ cao).

Giâm cành

Lấy giống hồng bằng cách giâm cành là cách thực hiện một cây hồng mới từ cây mẹ được chọn trên những cành nhánh tươi tốt, mạnh khỏe, mập bụ bẫm để trồng lại. Nhà trồng hồng hãy cắt những đoạn mầm tốt nhất được xác định rằng là dễ trồng thì nên cắt ra khỏi cây mẹ. Những nhánh được cắt ra có thể là giống hồng có thân cứng, nhiều gỗ, hoặc cũng có thể từ loài, giống hồng có thân mềm chừng 6 tháng tuổi.

Những loài giống hoa hồng hiện đại, thuộc nhóm Hybride de Thé nếu xác định trồng bằng cách giâm cành, nhà làm vườn biết rằng phải chấp nhận chúng có một bộ rễ không tốt. Vì vậy, để chọn lựa nhánh mập mạp nên quan sát những cành nhánh bắt đầu hình thành nụ, búp, mầm. Cành như vậy là tốt nhất để nhân giống chúng lên từ một đến hai và nhiều cây hồng cùng loài như vậy. Thực tiễn nuôi trồng hồng cho thấy, để có cây hồng mạnh khỏe và dáng đẹp, phương pháp ghép mầm vẫn là cách chọn lựa tối ưu đối với những nhà trồng hồng đã tích lũy nhiều kinh nghiệm.

Trong số các nhóm hồng thường có hai loại đặc điểm sau đây, nhà trồng hồng cần biết để có thể chọn lựa và xử lý khi tổ chức giâm cành:

Một là: những cành hồng có thân cứng thường thuộc vào loài, giống hồng xa xưa (thuần chủng) và nhóm hồng leo bò.

Vào cuối đông, đầu xuân hoặc đầu mùa thu, cắt những thân cây đã chọn lựa có độ dài từ 10 – 12 cm, cắm chúng vào một bao nylon đựng cát, hoặc một chậu bằng đất nung, bằng gỗ, xong đặt chúng vào nơi râm mát tuyệt đối, nhiệt độ ở đó dao động từ 5 – 12⁰ C. Giữ cho môi trường giâm cành có độ ẩm thích hợp trong suốt quá trình giâm cành xuống đất hoặc chậu kiếng. Khi cây phát

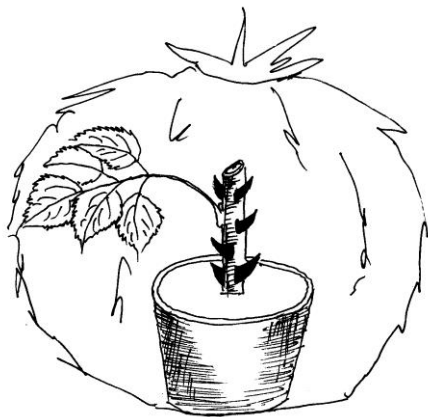
triển tốt, sẽ sẵn sàng đưa ra trồng trong vườn hồng vào mùa xuân hoặc mùa thu (nhưng ít).

Nếu khu vực trồng hồng có khí hậu mùa xuân ấm áp thì việc giâm cành có thuận lợi, nhưng nếu khu vườn ở vào khu vực nóng thì thật khó tìm nơi đủ lạnh để đặt chậu giâm cành. Thực tế, tùy theo vùng, theo vĩ tuyến và địa hình cao thấp nên nhiệt độ tự nhiên cao thấp khác nhau và môi trường nuôi trồng cũng khác, việc giâm cành hồng phát triển được không nhờ đến sự kích thích của các loại hoocmon là điều khó khăn cho các nhà trồng hồng. Bởi, với nhiệt độ cao trên 10^0 C thì cho dù cố gắng tạo môi trường nuôi trồng tốt, phù hợp với loài, giống hồng đến mấy đi nữa thì kết quả giâm cành đạt một tỉ lệ rất thấp, nhất là các loài giống hồng ngoại nhập. Vùng nắng nóng miền Trung Việt Nam để giâm được một nhánh hồng ưa thích sống được, ra hoa kết trái là hết sức khó khăn vì tỉ lệ đạt yêu cầu rất thấp. Chỉ một vài giống, loài hồng nội địa có khả năng sống được, có loài lên mầm, nứt nhánh nhanh sau vài tuần giâm xuống đất như loài Hường phấn, hay Tâm xuân hoa kép, Hường Huế, Tường vi, Mininature

Vậy thì làm thế nào để có thể giâm được cành hồng đạt yêu cầu ? Điều này tại các vườn hồng Châu Âu và Châu Mỹ họ đã thực hiện thành công. Nếu nhà trồng hồng có tủ lạnh, hãy cho các nhánh hồng đã cắt lá vào trong bao nylon hoặc plastic đưa vào trong tủ lạnh từ 2 – 3 tuần lễ, sau đó đưa chúng ra trồng vào chậu có cát (cát nhỏ hạt đã rửa sạch), trộn phân chuồng thật hoai, phân xanh mịn vừa đủ. Có thể thay cát bằng một phần đất tối thiểu. Xong lại đặt cả bao, bọc hoặc chậu nhỏ này vào lại tủ lạnh từ 2 – 3 tháng. Kế đến lại đưa bịch, bao này ra trồng nơi chậu kiếng có hỗn hợp phân, đất ra ngoài ánh sáng râm hoàn toàn và tưới nước thật nhẹ cho chúng. Có thể có kết quả!

Hai là: giâm những cành hồng có thân mềm, đây là loài hồng có thân mềm, cơ cấu thân ít gỗ, da ít sợi cenlulo nên thân mập nu, nhìn bụ bẫm, đẹp. Nhóm có thân mềm thuộc loài hồng leo, bò và những loài hồng thuần chủng (xa xưa). Quan sát và chọn nhánh có độ dài từ 12 – 16 cm, cắt nhánh sau khi hoa đã tàn. Tính từ đỉnh xuống chừa lại từ 1 – 2 lá, còn thì lặt sạch. Nhúng phần gốc vào hocmon tăng trưởng để kích thích phát triển rễ chừng 30 phút.

Cắm nhánh hồng vào chậu nhỏ đã có hỗn hợp đất, cát, phân xanh, phân chuồng hoai phù hợp, sâu chừng 1/5 chiều dài nhánh hồng. Dùng một que tre cắm sâu, cột nhánh hồng vào cho khỏi ngã). Xong cho tất cả chậu nhỏ vừa trồng vào trong một bao nylon (xem hình vẽ). cột túm miệng bao lại tạo thành một “căn nhà xanh” thích hợp với thời tiết nơi trồng. đặt chậu hồng nơi có ánh sáng nhưng không được cho ánh sáng mặt trời chiếu thẳng xuống chậu. Có thể di chuyển “túi nhà xanh” khi cây bắt đầu phát triển từ 5 - 8 tuần lễ, kể đến nhà trồng hồng có thể mạnh dạn chuyển cây hồng vào một chậu kiếng lớn hơn và đặt nơi vườn hoa cây cảnh vào chỗ đẹp nhất và tất nhiên là hợp lý với phối cảnh của khu vườn nơi mà ở đây trong 2 tuần liền kề có bóng râm hoặc rây nắng nhẹ tuyệt đối, chủ yếu tập cho cây hồng mới bén rễ làm quen với môi trường mới và kích thích cho bộ rễ mạnh lên.

Giâm cành

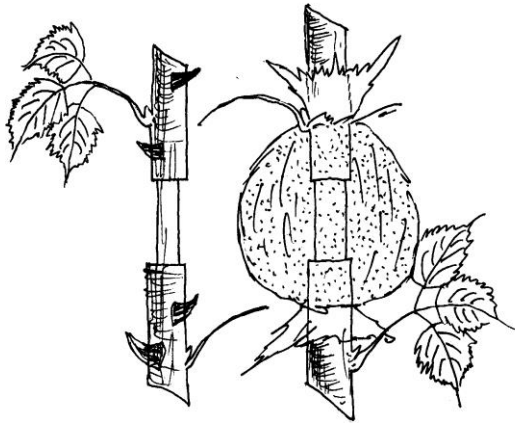
Chiết cành hồng

Nhà làm vườn có thể dùng phương pháp chiết cành để nhanh chóng sau 30 ngày có ngay được một nhánh hồng chiết ra từ cây mẹ mà vẫn đảm bảo được tính di truyền gen của giống loài. Chiết cành vẫn phải lưu ý đến hai đặc điểm của các loài giống hồng, đây là hồng có thân cứng và hồng có thân mềm. Đồng thời cũng lưu ý đến số lượng gai, có loài gai ít ngắn, nhưng có loài gai nhiều, lớn, nhọn.

Nhà trồng hồng dùng một con dao bén, cắt những cái gai rời ra, mục đích trong quá trình chiết cành để không bị ảnh hưởng đến đôi tay. Mặc dầu có bao tay bảo vệ, song phải rất cẩn thận trong thao tác, bởi những nhà trồng hồng không lường trước được rằng các loại thuốc trừ sâu đã phân hoá hết hay còn đọng lại nơi đầu những cái gai hồng, đặc biệt thuốc bột trừ nấm như loại 58 chẳng hạn rất nguy hiểm nếu gai chích vào tay. Sau đó dùng dao khoanh hai vòng tròn quanh thân cây hồng, cách nhau từ 2 đến 2,5 cm, dùng mũi dao rạch một đường thẳng giữa hai vòng khoanh rồi tách vỏ, lột bỏ ra ngoài, lau khô nhựa hồng còn dính nơi thân gỗ. Bôi vào phần thân gỗ đã lột da, nơi mép trên của phần đã một ít hoocmon tăng trưởng để kích thích sự phát triển rễ. Thuốc khô, dùng một bao nylon, hoặc vải dày cột túm đáy phía dưới đường khoanh thứ 2 chừng 2 cm, xong cho hỗn hợp đất, phân chuồng hoai, phân xanh vào, nén chặt. Tưới nước đủ ẩm. Túm đầu bao lại cột bằng dây nylon hoặc dây plastic thật chặt, nhất là phần đáy bì nhằm không cho nước có thể thoát ra được. Nếu chiết bằng vải thì phải tưới nước hằng ngày, còn nếu bằng bao nylon kín thì không cần tưới nữa. Để như vậy 30 ngày sau, nơi cắt chiết sẽ phát triển thành bộ rễ. Bây giờ nhà trồng hồng có thể cắt nhánh hồng rời khỏi thân mẹ mang trồng vào chậu kiểng hoặc trồng vào liếp, luống hồng, đặt nơi râm mát hoàn toàn. Trước khi trồng nhớ tháo

gỡ bao bọc ra khỏi gốc rễ. Cho hỗn hợp phân theo yêu cầu vào chậu. Rất nhẹ tay không để vỡ bầu đất, vì nếu vỡ bầu xem như bộ rễ non có thể bị sung tấy, và vì còn non nên khả năng tiếp thu chất dinh dưỡng qua rễ bị ngưng trệ, nhánh hồng có thể khô dần và chết hẳn. Tưới nước vừa đủ, không dội vào chậu bằng vòi phụ mạnh. Tốt nhất là dùng xoa hoặc bubbler để tưới là phù hợp. Chờ 10 ngày sau đó, nhánh hồng bắt đầu cho những chiếc lá non nhỏ màu hồng, tím, ve, hoặc màu vecni (tùy theo loài hồng). Như thế là có thêm một cây hồng mới nữa trong khu nhà vườn. Mang chậu hồng đặt nơi có ánh nắng mặt trời râm nhẹ để tìm sự quang hợp cần thiết, trong điều kiện nhiệt độ 15 - 25⁰ C cho đến khi những cái lá phát triển những chiếc lá chéc đủ mạnh, xem như cây hồng đã sống được trong môi trường mới.

Tuy nhiên, đôi khi nhánh chiết có thể bị chết sau đó một thời gian, mặc dầu vài cái lá đã được nhú lên. Nguyên nhân do nhiệt độ cao, nóng bức làm cây mất nước, cũng có thể độ ẩm tốt nhưng cây vẫn chết khô (dân gian ta thường gọi là cây bị xấp nắng). Hoặc là do đất khô mất ẩm, hoặc có thể do trong thao tác tháo gỡ bao bọc, nhà trồng hồng đã sơ ý làm vỡ bầu đất, đứt rễ non, cây cũng có thể chết.

Chiết cành

Tháp cành hồng (ghép nêm)

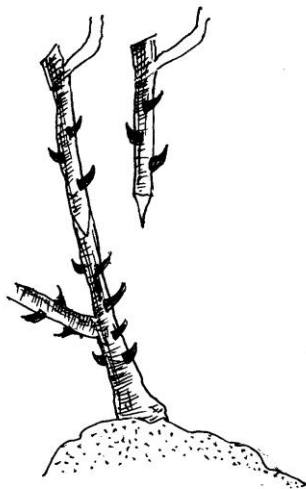
Tháp là cách nêm vào thân cây chủ một nhánh hồng mà nhà trồng hồng ưa thích.

Gốc để tháp thường các nhà trồng hồng chọn loại hồng dại không ra hoa, lá mọc cách và có 5 lá chét, thân màu xanh lục, rất nhiều gai và gai rất bén, rễ cứng màu nâu chịu được sự khô hạn và đôi khi cả sự úng ngập trong vài 2 ngày, cây hồng dại cũng có thể thích ứng để vượt qua. Hồng dại có nhiều ở Việt Nam, các nhà vườn miền Trung gọi Hồng dại là Hường rừng. Gọi là “Rừng” vì chúng mọc hoang dã, lại dễ sống, và sống bất cứ trên loại đất nào, cả với đất bạc màu. Giâm cành, chúng sống khoẻ đạt tỉ lệ đến 95% hoặc hơn nếu giâm trong môi trường và điều kiện thích hợp về nhiệt độ, độ ẩm và ánh sáng. Thân Hường rừng dài, là nhóm hường thuộc loại leo bò nên thân cứng. ưu điểm của Hường rừng là rất dễ lột vỏ, cả gốc đến ngọn.

Chọn cây Hường rừng khoẻ mạnh dùng làm gốc tháp. Từ mặt đất lên chừng 10 cm cắt ngang, sau đó dùng dao bén cắt theo hình chữ V (đứng), sâu vào trên đỉnh cây Hường (Xem hình vẽ).

Thao tác cắt phải gọn, chính xác và đảm bảo không bị lưỡi dao làm xây xước. Cành ghép được cắt ra từ cây hồng đã chọn lựa có thân hình đẹp, cao trung bình, chịu được các điều kiện thời tiết phức tạp, hoa đẹp, có hoặc không có hương thơm, sai bông. Cành tháp nên có độ dài 10 cm, cắt hết lá (nhưng phải bảo vệ mầm tốt ở nách lá, vì đây chính là mầm mà nhà trồng hồng sẽ chăm sóc khi tháp gốc thành công), cắt gốc cành tháp theo hình chữ V (như lưỡi búa) sao cho đặt vào gốc tháp vừa với hình chữ V như đã thực hiện trên gốc tháp. Đem cành tháp đút đáy chữ V vào trùng khớp với bưng chữ V tại gốc tháp. Dùng dây nylon, hoặc plastic cột chặt lại nhằm giữ nguyên chỗ tháp, nê, không cho xô dịch được. Chừng 3 tuần lễ sau, nơi tháp nê sẽ liền da lại với nhau. Từ đây nhà trồng hồng đã có thêm một cây hồng mới nữa trong vương nhà.

Cẩn thận khi tháp cành, nhà trồng hồng đặt vào chữ V sao cho phần xóp của cành hồng gốc tháp được tiếp xúc với phần xóp của cành tháp, cả phần da và gỗ cũng vậy. Phần da liền mạch nhau thì tỉ lệ đạt kết quả sẽ cao hơn. Trước khi tháp, nhà trồng hồng phải chắc chắn rằng phần da của gốc tháp, nê và da của cành tháp không bị xây xước, dập, bầm.

Ghép nê (tháp)

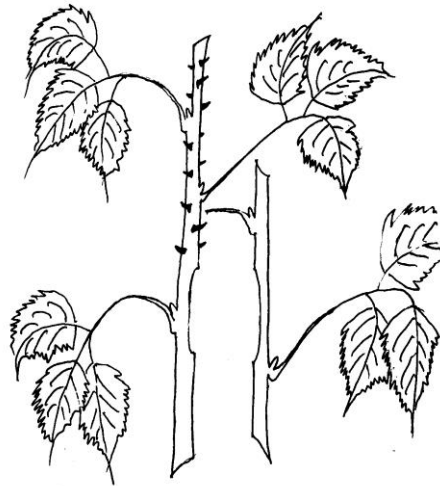
Ghép nhánh (cành) hồng:

Ghép nhánh hồng là cách ghép phổ biến giữa hai chủ thể của nhau. Ghép nhánh cây hồng còn gọi là ghép áp, là áp hai nhánh hồng lại với nhau ngay vị trí đã gọt đi một nửa thân, kể cả phần gỗ.

Không chỉ cây hồng mà các loại kiềng cảnh khác như mai... các nhà vườn cũng có thể thực hiện được cách ghép áp này và hiệu quả tương đương với tháp (nêm) cành, nhánh. Ghép áp vẫn phải chọn lựa cây chủ và cây khách. Nếu cây chủ có bộ rễ phát triển tốt, chịu được hạn, úng thủy, phù hợp với môi trường nuôi trồng nhưng hoa ít đẹp và không thơm, nhà trồng hồng có thể ghép áp vào nhánh cây chủ một cành hồng mà cây đó đảm bảo đẹp hơn và có đầy đủ những đặc tính mà nhà trồng hồng ưa thích.

Đặt hai chậu hồng sát nhau hoặc áp nhánh ngay trong vườn hồng thì kéo hai nhánh hồng sát lại với nhau và nhánh hồng có cùng kích cỡ như nhau, tuổi của chúng bằng nhau. Ngay đoạn áp vào nhau, dùng dao bén cắt, gọt đi một phần của nhau cả gỗ và da. Sau đó nhà vườn áp hai nhánh hồng lại, cẩn thận, tỉ mỉ cho thật khít, các phần xộp trùng nhau, da phải liền kề và gỗ áp sát vào nhau. Đoạn dùng dây nylon hoặc dây plastic cột chặt chúng vào nhau tại vị trí áp sát đó. Xong cắt phần ngọn của cây chủ bên trên điểm áp chừng 5 cm. (Có thể 3 tuần sau cắt vẫn không sao). Chừng 3 tuần lễ sau, nhà vườn cắt phần gốc thân cây khách dưới điểm áp chừng 5 cm. Trước khi cắt phải thật sự đảm bảo rằng phần gỗ, da của cây hồng khách và chủ đã liền mạch. Từ đây với chế độ chăm sóc phù hợp, nhà trồng hồng đã có thêm một cây hồng mới với thân hình, hoa, lá, màu sắc và mùi hương như ưa thích.

Ghép áp

Ghép mắt hồng (giâm mầm)

Ghép mắt hồng còn gọi là giâm mầm là một hình thức phổ biến được các nhà trồng hồng khắp nơi ứng dụng nhiều nhất, không chỉ vì hiệu quả của phương pháp mà còn vì về lâu dài mầm ghép sẽ nứt ra cho những mầm, nhánh hồng rất bụi bẫm, tím biếc, rất ưa nhìn vươn lên từ đất như một búp măng sung sức, hứa hẹn một bụi hồng có vẻ đẹp toàn diện nếu như quá trình nuôi trồng cắt tỉa đúng thời kỳ và đạt kỹ thuật.

Việc ghép mắt xuất phát từ sự chọn lựa các loài giống hồng đẹp mà nhà trồng hồng không có khả năng lai tạo được. Giâm mầm là phương pháp sản xuất nhân giống bằng phương pháp lắp ghép được sử dụng cho việc lai tạo giống hồng, tạo điều kiện cho chúng phát triển để có một cây hồng đẹp trên một bộ rễ tốt và một sức khỏe cường tráng. Mỗi cành hồng cắt ra từ thân cây sau khi hoa tàn lụi, có thể sử dụng ít nhất 4 mắt để ghép mầm, tạo nên 4 cây hồng mới một cách nhanh nhất trên những bộ rễ riêng đã phát triển tốt ngay tại vườn hồng.

Gốc ghép thường là Tầm xuân, Hường phân, hoặc cây hồng có hoa không đẹp nhưng hệ thống rễ phát triển tốt, chịu được khô hạn, úng ngập và giá rét. Tuy nhiên phổ biến nhất hiện nay, các nhà trồng hồng thường sử dụng Hường rừng (trong Nam gọi là Hồng đại)² để làm gốc ghép. Hường rừng có đặc điểm không hoa, thuộc nhóm leo bò, thân cứng, nhiều gai và bén, đặc biệt chúng chịu hạn và úng thủy rất tốt, cả chịu rét vẫn được. Hường rừng sống khắp nơi và trên tất cả các loại đất, cả đất bạc màu. Tại Châu Âu, Châu Mỹ các nhà trồng hồng thường sử dụng loại hồng Dr. Huey hoặc nhóm hồng hoa chùm làm gốc ghép.

Hường rừng dùng làm gốc ghép phải được trồng trước đó ít nhất được 12 tháng tuổi, gốc tẻ nhánh bằng chiếc đĩa ăn cơm thì hiệu quả ghép đạt và đẹp sẽ rất cao. Dùng Hường rừng không già, không non cắt ra từng đoạn dài chừng 12 - 15 cm làm hom giống, đoạn trồng vào luống, vòng, hay hàng, tốt nhất là vào mùa xuân (năm nay trồng, năm sau ghép). Cách trồng hom Hường rừng như trồng hom sắn vậy (hom củ mì). Và làm đất trồng hom Hường rừng không khác với làm đất trồng hồng (như đã trình bày). Các nhà trồng hồng cắm hom nghiêng hay thẳng đứng là tùy vào cách hình dung ra hình dáng cây hồng trong tương lai. Họ hoàn toàn nghĩ ra thế đứng cho một cây hồng ghép mắt, đặt vào một vị trí nào đó thích hợp, do vậy đặt hom Hường rừng thế nào còn tùy thuộc vào góc nhìn thẩm mỹ của mỗi nhà trồng hồng nữa. Khoảng cách giữa cây với cây, hàng với hàng tùy thuộc vào loài, giống, nhóm hoa hồng sẽ ghép mắt vào (xem lại phần Trồng hồng).

Vào mùa xuân vùng nhiệt đới (mùa hè hoặc thu vùng ôn đới) các nhà trồng hồng thường tổ chức nhân giống cho vườn hồng được phong phú, loại bỏ những cây già, nhiều tuổi. Đầu tiên chọn

---

² Xem *Kỹ thuật trồng, chiết, ghép, giám canh hoa Hồng*, của Việt Chương, Lâm Thị Mỹ Hương. Nxb Tp Hồ Chí Minh in lần thứ 3 năm 2005.

một cây hường rừng hoặc hồng leo bò đang độ sung sức, có sức khoẻ, bộ rễ dài tối đa 16 - 20 cm, dùng làm gốc ghép.

Tại vị trí muốn ghép mắt, chọn nơi có da màu xanh, mắt ghép sau khi phát triển có thể vươn lên theo phương thẳng đứng được, dùng con dao bén rạch theo hình chữ T đứng hay ngửa đều được (ngang 1 cm, dọc 1,2 cm), đoạn dùng lưỡi dao tách hai phần vỏ lên.

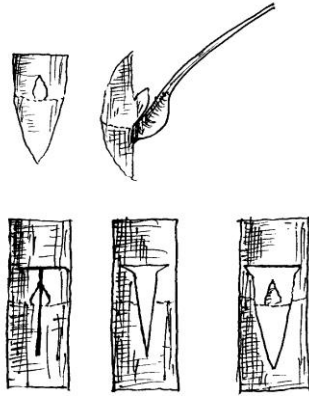
Đối với mầm ghép, muốn ghép vào cây hường rừng, tùy sự lựa chọn của nhà trồng hồng, thường là các loại hồng hiếm, quý, đẹp từ màu hoa, hương thơm đến hình thể và lá vẫn được ưa chuộng nhiều hơn. Nhưng đối với các nhà vườn nuôi trồng lần đầu tiên nên chọn tất cả các loại giống hồng đẹp thuộc nhóm Hybrides de Thé, nhóm Froribundas - Hybrides de Thé “Gradifloras” en Amérique, nhóm Floribundas, đây là nhóm các giống hồng hiện đại, chúng cho rất nhiều hoa, nuôi trồng tốt có thể cho một lần 12 hoa, tạo thành chùm trông như một bó hoa, rất đẹp. Nếu có giàn che tạo cảnh, nên trồng gần trụ chống, cây ghép mầm loại hồng leo bò, cho chúng leo lên giàn, ngắt đọt nhiều đọt, chúng sẽ cho một giàn hoa đu đưa trong gió, rất lãng mạn.

Chọn những mầm đẹp nhất có sức sống, (thường chúng có màu hồng phấn) cắt bằng dao bén (dao cạo râu) một đoạn ngắn chừng 2 cm hoặc ngắn hơn, xong nhẹ nhàng tách phần xóp và gỗ bỏ ra ngoài, giữ cho phần da không bị dập, nát, đoạn xén quanh mép da để có một hình tam giác cân (mầm nằm giữa). Đưa mầm vừa cắt tía xong đặt vào vị trí ghép mắt mầm tại góc ghép, trong quá trình tiến hành phải thật nhẹ nhàng, khéo tay, chính xác, không để cho mầm bị xây xát. Nhà trồng hồng chú ý khi đặt mắt mầm vào vị trí cây ghép cần ép phần da sát với phần gỗ góc ghép thì hiệu quả sẽ nhanh hơn. Khi xẻ hai đường tạo hình chữ T trên gốc ghép, cách mặt đất từ 10 - 15 cm, nhà trồng hồng nên chọn vị

trí có mắt mầm để ghép. Bởi như thế mắt mầm sẽ nhanh phát triển và trong tiến trình nuôi trồng và chăm sóc, cây hồng sẽ phát triển nhanh hơn. Về sau chúng sẽ cho những nhánh hồng bụi bám tại “miếng da” ghép vào nhiều hơn và tất nhiên chúng sẽ sống lâu hơn.

Cuối cùng là dùng dây nylon hoặc dây plastic cột chặt mắt mầm vào với góc ghép. Đôi khi nhà trồng hồng ghép mắt mầm ngay tại vườn hồng, hoặc tại vị trí lý tưởng đã trồng trước ở đây một cây Hường đại đợi sẵn, sau khi ghép xong, có thể che đậy cho mầm bằng giấy có tráng một lớp nhôm như giấy gói thuốc lá. Cuộn tờ giấy lại như cái phễu quấn vào thân cây Hường đại, úp xuống và cột chặt phần trên của phễu. Phễu vừa che được nắng, vừa đỡ được sương, hoặc mưa nhỏ có thể làm ướt mắt mầm sau khi ghép. Khi tưới nước cho cây hồng nên tưới một lượng nước rất ít, đủ ẩm. Bởi cây Hường đại có bộ rễ rất mạnh, tốt nên khả năng tiếp thu chất dinh dưỡng, nước rất nhanh. Thêm, Hường đại có bộ lá rất rậm, lại nhiều lá chếc nên việc cung cấp nước cho cây nhiều để nuôi cây, lá là cần thiết. Song trong trường hợp này, nếu tưới đẫm, nước sẽ trương ra phần có dầu cắt tại vị trí ghép mầm làm cho mắt mầm có thể hư hỏng nếu mắt mầm chưa kịp dính vào với lớp gỗ của góc ghép. Tốt nhất, sau 3 ngày để trong bóng râm tuyệt đối, nhà trồng hồng hãy tưới nước cho chúng.

15 ngày sau khi cấy ghép mắt mầm, hiện tại mắt mầm bắt đầu phát triển có màu hồng sậm hơn, nếu mắt mầm không đạt sẽ có màu đen và thối dần. Trường hợp ghép không thành công nên đi chuyển hẳn chậu hồng ra ngoài nắng vài ngày, sau đó hãy làm lại từ đầu !

Ghép mầm

Khi quan sát biết rằng mắt mầm đã sống, bắt đầu đưa chậu hồng ra ánh sáng mạnh, vài hôm sau tháo dây cột và đưa hẳn ra ngoài ánh nắng mùa xuân. Tưới nước phân pha loãng cho chúng. Mầm mới sẽ cho một cây hồng đẹp trong thời gian tới.

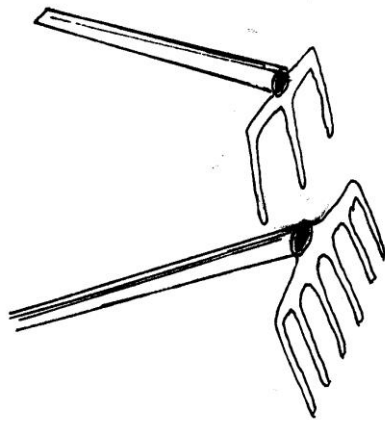
Không chỉ mùa xuân thực hiện các kiểu ghép được tốt mà đôi khi nhiều nhà trồng hồng có nhiều kinh nghiệm trong việc xử lý các tình huống ghép mầm, ngay cả trong mùa có gió Phơn thổi rào qua khu vườn nóng bức, nhiệt độ có thể lên xấp xỉ 35°C , họ cũng có thể ghép mầm sống được. Đây là kinh nghiệm mà những nhà trồng hồng mới vào nghề cần trao đổi.

Cũng cần bàn thêm với những nhà trồng hồng lần đầu nuôi trồng hồng và thực hiện một vườn hồng. Có thể có câu nghi vấn rằng, vì sao chỉ chọn mùa xuân để ghép mầm mà không là các mùa nào khác? Và bằng cách nào để lột da nhanh nhất mà giữ được da không bị dập?

Nhiều nhà trồng hồng có kinh nghiệm chỉ ra rằng mùa xuân tiết trời ẩm áp, cây lá xanh tươi, đâm chồi nảy lộc, ghép mắt hồng vào thời điểm này là thuận lợi nhất. Các mùa khác, chẳng hạn mùa hè cho dù không có gió Phơn (tây nam) thổi qua thì nhiệt độ cao, nắng nóng, cây rất nhanh mất nước thì dù tưới nước cho chúng,

nước làm trương tại vị trí ghép, mầm thối. Nắng nóng làm cây hồng mất nước, phần da trở nên mỏng, già rất khó bóc lột. Và sau khi ghép xong nhiệt độ cao làm cho mầm mất nước bị bong tróc ra, khô. Các mùa đông, mùa thu thường lạnh và mưa, mất mầm dùng để ghép không tốt, mầm ghép vào gốc ghép vẫn tươi tỉnh nhưng khó phát triển.

Để bóc, lột được da (như lột củ sắn) mà không bị trầy dập, trước hết nghệ nhân xén một lớp thân hồng chừng 2 cm, dùng dao bén xẻ đôi lớp hồng có mầm ra làm đôi. Kế đến, dùng váy tai cạo sạch phần xốp của lớp hồng. Để lột được da không bị ảnh hưởng đến mầm, nhà trồng hồng dùng mũi dao nhọn cẩn thận tách và tước từng sợi gỗ nhỏ ra khỏi vỏ cho đến hết mới thôi. Đến đây nhà trồng hồng đang nắm trên tay một miếng da hồng có mầm và 1 cm cuống là che chở cho mầm. Sau đó, dùng dao cạo râu bén, cắt thành hình tam giác như đã trình bày và đưa vào vị trí ghép mầm tại gốc ghép. Dùng dây nylon hoặc plastic cột lại.

Dụng cụ xới đất tươi, xốp